

SEKSUELE WEERBAARHEID VAN HET JONGE KIND

door *Melanie Linssen-Meijer*

SEKSUEEL GEDRAG BIJ KINDEREN IS NORMAAL. TOCH ZIJN OUDERS EN PROFESSIONALS WELEENS ONZEKER OVER HOE ZE DIT GEDRAG MOETEN INTERPRETEREN. WAT IS NORMAAL EN WAT NIET?

BENOEM DE GESLACHTSDELEN

Jongen
Piemel
Plasser
Penis
Meisje
Spleetje
Plasser
Vagina

Ouders horen niets over seksuele opvoeding bij het consultatiebureau, maar ook beroepskrachten krijgen in de opleiding nauwelijks iets mee over de normale seksuele ontwikkeling van kinderen. Als volwassenen deze onderwerpen al uit de weg gaan, hoe kan een kind hier dan over praten?

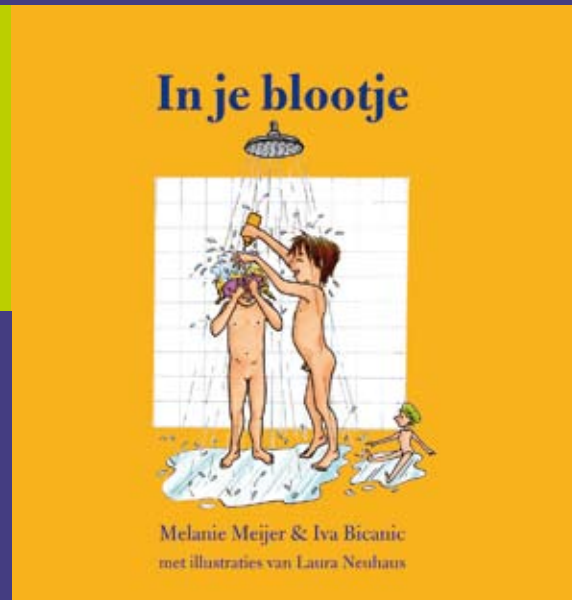
Eén op de 33 kinderen is slachtoffer van kindermishandeling. Ongeveer 4,4%¹ betreft seksueel misbruik. Dit is daarmee de minst voorkomende vorm van kindermishandeling. Gelukkig komt er steeds meer aandacht voor signalen van kindermishandeling. Met meer kennis over normaal seksueel gedrag dat past bij de diverse leeftijden, kan de arts beter onderscheid maken tussen normaal en afwijkend seksueel gedrag. Ouders zijn door de diverse zedenzaken onzeker geworden. Ze weten niet goed wat normaal is. In de meeste gevallen kunnen artsen ouders geruststellen. Veel gedrag is normaal en past bij de leeftijd.

OPENHEID

Uit onderzoek van SOA Aids Nederland en de Rutgers Nisso Groep² blijkt dat jonge-

ren die met hun ouders open kunnen praten over seksualiteit minder ervaringen hebben met gedwongen seks, op latere leeftijd voor het eerst geslachtsgemeenschap hebben en vaker anticonceptie gebruiken. Openheid over seksualiteit kan bijdragen aan het ontwikkelen van seksuele weerbaarheid. Omdat jonge kinderen onbevangen tegenover seksualiteit staan, is het juist makkelijk om met ze te praten over bloot zijn en hun lijf. Volwassenen vinden dit lastig, omdat de beleving van seksualiteit beladen is. Toch heeft elk kind recht op basisinformatie, ook als het er niet naar vraagt. We willen allemaal dat kinderen seksueel weerbaar zijn. Maar hoe zorg je hiervoor?

Sinds 2006 verdiep ik me in dit boeiende onderwerp en inmiddels geef ik workshops aan beroepskrachten en ouders. Met Iva Bicanic (GZ-psycholoog, coördinator Psychotraumacentrum Wilhelmina Kinderziekenhuis Utrecht) heb ik een serie weerbaarheidsboekjes ontwikkeld, speciaal voor het jonge kind: *In je blootje*, *Dat is fijn* en *Nee zeggen mag*. Prentenboeken voor kinderen t/m 5 jaar, waarin een kind bloot staat afgebeeld, bestonden hiervoor niet. Terwijl de geslachtsidentiteit zich juist ontwikkelt tussen de 2 en 4 jaar, met nieuwsgierigheid naar het eigen en andere geslacht. Juist dan zijn de plaatjes uit *In je blootje* heel leuk om te bekijken. Ook de hulpverlening gebruikt dit boekje, waarbij al diverse malen afwijkende reacties van het kind aanleiding gaven om verder onderzoek te doen naar seksueel misbruik. Grensoverschrijdende situaties zijn niet goed voor kinderen en zouden niet mogen gebeuren. Toch komt het voor, soms in ogenschijnlijk onschuldige situaties zoals de oudere buurjongen die een ander kind vraagt om zijn piemel te laten zien. Wat moet je als jong kind weten om daarop te kunnen reageren? Het begint bij het benoemen van de geslachtsdelen (*In je blootje*) en te leren dat andere mensen

daar niet zomaar aan mogen komen. Stel, dat je peuter onder de douche herhaaldelijk je geslachtsdelen wil aanraken. Dit is een mooi moment om het te leren 'mijn spleetje is van mij, daar mag niet iedereen zomaar aanzitten. En jouw piemel is van jou'. Vervolgens moet je als kind kunnen differentiëren tussen leuke en niet-leuke situaties (*Dat is fijn*). Als kinderen zich de baas voelen over hun lijf, kunnen ze 'nee' zeggen als ze iets niet willen (*Nee zeggen mag*). Door met een kind over seksualiteit te praten, schep je het juiste, open klimaat. Door je kind bepaalde vaardigheden te leren, zijn grenzen te respecteren en zijn zelfbeeld te stimuleren ben je bezig met seksuele opvoeding en daarmee versterk je de seksuele weerbaarheid. Dit begint al bij de geboorte.

Normale seksuele ontwikkeling

Een baby wordt geknuffeld en verzorgd. Het ervaart zijn omgeving vooral via de huid en mond. Babyjongetjes kunnen een

erectie krijgen, voor hen een lichamelijke reactie die prettig aanvoelt. Vanaf twee jaar ontdekken kinderen dat de wereld bestaat uit jongens en meisjes. Ze zijn nieuwsgierig en willen de geslachtsdelen zien en aanraken. Masturbatie ontdekken ze toevallig en wordt herhaald, met een piek tussen de drie en zes jaar. Vanaf dat ze naar de basisschool gaan, leer je kinderen dat je bepaald gedrag, zoals neuspeuteren of masturberen, niet in het openbaar doet. Seksueel getint spel is nog steeds spannend. Tussen de zes en acht jaar tonen kinderen minder openlijk belangstelling voor seksualiteit. Tussen acht en tien jaar neemt masturbatie weer toe onder invloed van hormonale veranderin-

gen. Dit kan ook groepsgewijs gebeuren, meestal met kinderen van hetzelfde geslacht. Pas rond de tien jaar, bij de start van de prepuberteit, neemt interesse in de andere sekse toe. Uitgebreide informatie hierover is vanaf 2012 te vinden op www.seksueleweerbaarheid.nl.

LEESTIPS

Kleine mensen, grote gevoelens. De seksuele opvoeding van kinderen. Sanderijn van der Doef, 4de druk, 2007. Amsterdam: Uitgeverij Ploegsma.

Wat is wijsheid? Seksuele opvoeding van jonge kinderen. Channah Zwiep, 2010. Amsterdam: Uitgeverij SWP.

In je blootje. Melanie Meijer & Iva Bicanic, 2008. Amsterdam: Uitgeverij SWP.

Dat is fijn. Melanie Meijer & Iva Bicanic, 2008. Amsterdam: Uitgeverij SWP.

Nee zeggen mag. Melanie Meijer & Iva Bicanic, 2010. Amsterdam: Uitgeverij SWP.

MELANIE LINSSEN MEIJER IS BEDRIJFSKUNDIGE EN HUISARTS IN OPLEIDING MET ALS AANDACHTSGEBIEDEN SOMATISCH ONVOLDENDE VERKLAARDE LICHAAMELIJKE KLACHTEN (SOLK) EN PREVENTIE SEKSUEEL MISBRUIK BIJ KINDEREN.

TOT SLOT

Neem als arts kennis van deze materie zodat je weet wanneer je ouders kunt geruststellen en wanneer je actie moet ondernemen. Benoem bij kinderen en ouders de geslachtsdelen zoals wordt aanbevolen. En consultatiebureauartsen: neem de seksuele opvoeding als vast onderdeel mee in de gesprekken met kersverse ouders. Het zou mooi zijn om op deze manier alle ouders, en daarmee de kinderen, in Nederland te bereiken.

¹ IJzerdoorn MH et al., De Nationale Preventiestudie Mishandeling van Kinderen en Jeugdigen (NPM-2005), Leiden 2007.

² Graaf, H. de, Meijer, S., Poelman, J. & Venwesenbeeck, I. (2005). *Seks onder je 25e: seksuele gezondheid van jongeren in Nederland anno 2005*. Delft: Eburon.